

ШЫН

СЭКП Тува обкомунун, Тува АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 202(12000)

1982 чылдың август 29, воскресенье

1925 чылда
индустриалеттешкен

Өрттө 3 меп.

АЛДАРЛЫГ ЮБИЛЕЕНИ ТӨЛЕПТИГ УТКУУР ДЭЭШ СЭКП ОБКОМУНДА

ССРЭ-нин тургустунганынын 60 чылын төлөпиг уткуур
тазы-биле «О. Шынаа» болгаш «Революциянын чалбыжы»
совхозтарын инициативанын дугайында СЭКП об-
комунун бюрзу доктаал хүлээп алган.

ССРЭ-нин тургустунганынын 60 чылын уткуштур чорбушаан,
1982—1983 чылдын мал кыштаглаашкынынга чогуур үезинде бе-
леткенир болгаш ону организастыг эрттирерин, нийтинин малын
чемнер-биле бүрүн хандырып болгаш он бирги беш чылдын ийги-
лиг чылын чедикшигин доозарын хүлээп «О.Шынаа» болгаш
«Революциянын чалбыжы» совхозтарын коллективтеринин ини-
циативанын чуулдуг деп көргөн.

«О.Шынаа» болгаш «Революциянын чалбыжы» совхозтарын

ажылчынаарынын база специалистеринин инициативанын совхоз-
тарын, бригадаларын, фермаларын, звеноларын коллективте-
ринге тугаалажып көөрүн организастаарын хоорайларын болгаш
районнарын партия, совет болгаш көдө ажил-агый органнарын-
га, профвилелдер база комсомол организацияларынга дааскан.

ССРЭ-нин тургустунганыннан бээр 60 чылын төлөпиг уткуу-
ру дээш, мал кыштаглаашкынынга чогуур үезинде белеткенери,
мал ажылын чемнер-биле долдур хандырып, мал ажылынын
продукциянын бүдүреринин болгаш күрүнеге садарынын талазы-
биле планнарын база социалистиг хүлээлгелерин хуусаадан эрте
болгаш ажыр күүседирин дээш дээштик социалистиг чарышты
улам-на калбартыр керек.

МАЛ КЫШТАГЛААШКЫНЫНГА ЫЯК БЕЛЕТКЕНИР!

Тес-Хем районнун «О. Шынаа» совхозунун малчыннарынын республиканын
фермаларынын бүгү ажилчилеринге
КЫЙГЫРЫ

«О. Шынаа» совхозунун ажил-
чилери, бистер, СЭКП ТК-
нын май (1982 ч.) Плану-
мунун шийтирелеринге сорук
кырышаан, Аш-чем програм-
мазында тодараткан соругла-
рынын чедикшигинин ботта-
дырып чорудар дөш соци-
алист чарышты улам кал-
барткан бис. Совхозтун мал-
чынары ажилдын аныктыгын
болгаш шийдерин бөлүрүп,
он бирги беш чылдын ийги-
лиг чылын чедикшигин дол-
дур болгаш ажил күүседирин
дөш болдурар-ла бүгү чү-
дөш кырышаан. Чүктүн,
1982-1983 чылдын мал кыш-
таглаашкынын чедикшигинин
эрттиреринге бүгү талааг
белеткели кылып турар.

Бо чылын бистин совхоз тө-
рүтүр чүс хойдан-на 93 хура-
ганын, төрүтүр чүс илек бол-
гаш хунашкынарында-на 78 бы-
зааны алган, совхозтун 28
хойжугу төрүтүр чүс хойдан-на
90 болгаш оон-даа хой хура-
ганын бүрүн камгалап алган-
нар. Малдын өлүрү болгаш

чидирин эрткен чылдын чо-
гуур үезинге деңгээрге, ба-
рык дөртөн хуу эвөөжөн.
Аш-чем программазында
тодаргай айттыгын бирги
чегерини соругаларын ший-
тирээр-биле совхозтун мал-
чынары күрүнеге эрт садары-
нын планын декабрь 15-не,
сүтүтүүн—ССРЭ Конституция-
нын хүнүн чедир күүсе-
дирин хүлээп турар.

Мал ажылын продукция-
нын бүдүрерин улам-на көү-
дөшкө ээлеген кыштаг-
лаашкынын кайы хире орга-
низаастыг эрттиреринге ды-
ка хамаарыштын бистер ла-
ныш-биле мөдөргө билги ту-
рар бис. Бистер ону барым-
даалап, боттарыстын бүгү
курлаавырамын долдуу-
биле ажилга тургаш, нийти-
нин малын кышты үеде ажаал
азыраарына бүгү талааг
белетейр деп айткан. Мал
боттарыстын мурунуска са-
лып турар бис. Хамыктын
мурунуска, сентябрь 30-ден
орай эвөстө совхозка бедик
пшаралыг 3.400 тоннадан
эвөөш эвөс ситенин белеткөш.
он чартымыннан эвөөш эвөс
зоотехниктиг норма-чижектер
булгаар хойжударын кышты
турлаагына чогур үезинде
сөөртүп чедирген турар.

Сентябрынын 25-тен орай
эвөстө совхозка хой кажаала-
рынын, кудуктарын, сква-
жиналарын, болгаш коопша-
ларын септелгенин доозар,
суг кудар саваларын чыгы-
лар, мал адаанга чадар чү-
дөшкө белеткен турар. Ол-ла
үезини иштинде 1.600 ба-
шор мөз кирер дөрт хой ка-
жаанын тулуун доозар бис.
Төрүтүр 12.600 хойнун эс-
риштилгенин болгаш тарыш
боозалдыгын сентябрь 15-не
чедир доозарын планнап
бис. Оон иштинден он муң
хире хойну тары боозадир.

Мыйгыгтыг бода малдын
инити баш санын өстүреринин
пшарын 101 хуу, пшор мал-
дын —102 хуу, чыгы мал-
дын —100 хуулан эвөөш эвөс
күүседир бис.

Чедик алынган түнелдер-
ге, бүдүрүлгө мурунчалары-
нын чедикшигине дөш
мышан, база Аш-чем про-
граммазынын бирги чегерини
болгаш дараазында-ла со-
ругаларын шийтирээрде
боттарыстын аргаларыныс-
ты санап көргөш, кышка ко-
гуур үезинде болгаш бедик
шияларды белеткенери дээш,
ону чедикшигине эрттирерин
дээш социалист чарышка
киржири-биле дараазында со-
циалистг хүлээлгелерин ап
тур бис.

— 1982—1983 чылдын кыш-
таглаашкынын үезинде тө-
рүтүр 100 хойдан-на 90 хура-
ганын, чүс илектен болгаш ху-

Кыйгырыгны «О. Шынаа» совхозтун
малчыннарынын нийти хуралына хү-
лээп алган.

ФЕРМА БҮРҮЗҮНГЕ—МАЛ ЧЕМНЕРИНИН БЫЖЫГ КУРЛАВЫРЛАРЫ ДЭЭШ

Таңды районнун «Революциянын чалбыжы» совхозунун ажилчынаарынын
республиканын бүгү мал чемнеринин белеткелчилеринге
КЫЙГЫРЫ

Бистин совхозтун ажил-чи-
лери, бүгү совет ууус-биле
бир дөмөй, СЭКП-нин XXVI
съездинин, СЭКП ТК-нын
май (1982 ч.) Плану-
мунун шийтирелеринге сорук
кырышаан, Аш-чем програм-
мазынын соругаларын күүсе-
дир дөш кышмаккай ажиллап турар.

Ажыл-агыйнын коллектив
ССРЭ-нин тургустунганын-
дан бээр 60 чылына тө-
лөпиг уткуура дөш ша-
лычы ээлеген кирген, бир-
ги чартык чылдын планна-
рын болгаш социалистг хү-
лээлгелерин чедикшигине
күүсеткен, үшкү кварталда
база-ла үрөтүшкөдиг ажил-
лап турар. Чыско, күрүнеге
эрт садарынын алды ай даа-
зын 114 хуу, сүтүтүү—104 хуу
күүсеттиген. Совхозта мал-
дын өлүрү туура дыка кызы-
рыган, ону камгалап алыры
экижөө, малдын продукту-
луу уладын турар. Ол бүгү
ажыл-агыйнын ажилчына-
нарын, албан-хаакчылары-
нын база специалистеринин
эвөс соругалыг болгаш ний-
ти күжөнгөш, ач сеткел-
диг ажилы-биле чедип алган.

Ажыл-агыйнын коллектив
сөөлүг чылдарын дүргүндө
болдурун ажилына бедик түн-
дөшкө чедип ап келген. Оң
коллектив чартык чылда кү-
рүнеге эрткен чылдын чогуур
үезинде чүс тонна хой сүтү
саткан. Хойжудар ботта-
рынын соругаларын база че-
дикшигине күүседир турар.
Малчынаарын чарыкынын
мурунку оорудуула мурун-
чалар—хойжудар И. П. Сафо-
нов, Н. С. Виноградов, саан-
чылар Д. И. Эренснтова, В. А.
Оюн, М. И. Мендугей, илек
ажалчызы В. П. Жарнаков
чоруп, юбилейин чылда хуу-
да хүлээлгелерин күүседир
дээш күжүк болгаш үс-ша-
гып-даа харампаанын турар-
лар.

Ажыл-агыйнын мал чемне-
ринин белеткелчилеринин агы-
гы үеде курлаавыраа дөш
кышмаккай ажиллап турары
чедир санын болгаш ний-
ти күжөнгөш, ач сеткел-
диг ажилы-биле чедип алган.

Кыш-даа болдуура. Ажил-
агыйда ийи чүс тонна ажил-
сигенин белеткөш, үш муң
тонна ажил сепке массалык
онгарларда урар, алды чүс
тонна хире борбаалдыларын
белеткөш. Боттарыстын аргаларыныс-
ты санап көргөш, кышка ко-
гуур үезинде болгаш бедик
шияларды белеткенери дээш,
ону чедикшигине эрттирерин
дээш социалист чарышка
киржири-биле дараазында со-
циалистг хүлээлгелерин ап
тур бис.

— 1982—1983 чылдын кыш-
таглаашкынын үезинде тө-
рүтүр 100 хойдан-на 90 хура-
ганын, чүс илектен болгаш ху-
раан, үзүктелешкенин
уууткан, нийтинин малдыга
тодуг-догаа кыштаглаашкы-
нын хандырын болуур.

Бистер республиканын бү-
гү-де көдө ажил-агыйлерин
ССРЭ-нин тургустунганында
бээр 60 чылын төлөпиг ут-
кууру дөш социалистг чары-
шты идекейлиг киржи-
рилге, мал чемнери белеткө-
шкө планнарын хуусаадан
эрте долдур болгаш ажил
күүседиринге бүгү күштү са-
мырып кыйгырып тур бис.

Бистер бүдүрүлгө, органи-
зация болгаш албан чегер-
нин ажилчынаарын база ал-
бан-хаакчыларын, алыяк оол-
дар болгаш кыстарын, студен-
тилерин, школачыларын кө-
дө ажил-агый кампаанызы-
нын бо эң шийтирелги үезинде
нийтинин малдыга чемнер
белеткөшкө идекейлиг киржи-
рилге кыйгырып тур бис.

Кыйгырыгны «Революциянын чал-
быжы» совхозтун ажилчынаарынын
хуралына хүлээп алган.

КОСМОСКА УЖУДУУШКУН ДООЗУЛГАН

Леонид ПОПОВ, Александр СЕРЕБРОВ биле
Светлана САВИЦКАЯ Черде ээп келген
СЭТА-НЫН ДЫҢНАДЫ

«Салют-7»—«Союз Т-5»—«Союз Т-7» дээр эртем-шинчилел ком-
плекзинин портунга шинчилелдер болгаш шенелделер программазын
доосканынын соонда 1982 чылдын август 27-де Москваны-биле 19
шах 04 минута турда космонавтылар Леонид Попов, Александр Сера-
бров болгаш Светлана Савицкая олар Черде ээп келген. «Салют-7»
станцияда ажилын космонавтылар Анатолий Березовой биле Вален-
тин Лебедев уламчылап турар.

Космостун «Союз Т-5» кораблинин бадырар аппарата Совет Эви-
лелинин деискээринде айттыгын районунга — Аркалык хоорайдан
эзээн согу-барынын талааже 70 километр черге кээп хонупкан.

Эштер Попов, Серебров болгаш Савицкая оларнын Черге хонга-
нынын соонда кадыкшыл байдалы эки.

Үш ай ужуушкунун үезинде кол экипажтын болгаш кады
ажылдашкынын үезинде беш космонавтыдан тургустунган экипажтын
«Салют-7» станцияга күүсеткен шинчилелдеринин болгаш шенелделе-
ринин материалдарын Черде чедирип келген.

Космонавтылар Чер кырынын болгаш делегей океанынын аквато-
риязынын чамдык районнарын чурукка тырттырган болгаш техниктиг
каш-даа шенелделерни күүсеткен. Совет, чехословак болгаш француз
аппаратураны ажыглап тура, астрофизика болгаш геофизика шенел-
делерин ужуушкун үезинде уламчылаан. Станцияга бир-де дугаа-
рында күүсеткен биотехнологтук шенелделер уугу ужуу-дузалыг, био-
логия талазы-биле кедергей арыг активтиг бүдүмелдерин алырынын
аргаларын ол шенелделер үезинде ажилдадып көргөн.

Медио-биологтук шинчилелдер экипажтын ажилдарынын про-
граммазынга дыка уугу черин ээзээн, ол шинчилелдеринин түннелин-
де уугу хемчээлдиг чаа эртем информациязын алган. Оон-биле кады
космоска ужуушкун факторларынын херэжөөн болгаш эр кижинин
организминин салдар чедиреринин боттуг малгадары чок болган.

Составынга херэжөөн космонавт бир дугаарында ажиллап чоран
экипажтын чедикшигине доозулган ужуушкуну Ала-чурт космо-
навтиказынын чаа чырыктылаачак арны болуп турар. Ужуушкун
үезинде эртем талазы-биле алдынган сан-медээлерин эртемнин бол-
гаш ууус ажил-агыйнын аны-буру адырларынын эрге-ажыкта-
рынга, ол ышкаш космоска башкарылгалыг ужуушкуннарын улам
ынай хөгжүдеринге ажыглаар.

«Союз Т-7» космос кораблинин экипа-
жы: экипажтын командири, ССРЭ-нин
ужуушкучу-космонавты, Совет Эвиле-
лини ийи дакпыр Маадыры Л. И. Попов
(ортузунда), космонавт-шинчилелчи С. Е.
Савицкая болгаш бортинженер А. А. Сера-
бров.

Совет Эвилелинин ийи дакпыр Маадыры ССРЭ-
нин ужуушкучу-космонавты эш Л. И. Поповту
Ленин орден-биле шаңнаар дугайында
ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Орбитанын «Салют-7»—«Союз» дээр эртем-шинчилел ком-
плекзинин космоска ужуушкуну чедикшигине ботта-
дырганы база оон-биле кады эрес-дидим болгаш маадыраг
чоруун көргүскени дөш Совет Эвилелинин ийи дакпыр
Маадыры ССРЭ-нин ужуушкучу-космонавты эш Леонид
Иванович Поповту Ленин орден-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль. 1982 чылдың август 27.

ССРЭ-нин ужуушкучу-космонавты эш А. А.
Серебровка Совет Эвилелинин Маадыры атты
тыпсыр дугайында
ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Орбитанын «Салют-7»—«Союз» дээр эртем-шинчилел ком-
плекзинин космоска ужуушкуну чедикшигине ботта-
дырганы база оон-биле кады эрес-дидим болгаш маадыраг
чоруун көргүскени дөш ужуушкучу-космонавт эш Александр
Александрович Серебровка Совет Эвилелинин Маадыры ат-
ты тыпысылаан, ону Ленин орден-биле болгаш «Алдын
Сылды» медал-биле шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль. 1982 чылдың август 27.

Ужуушкучу-космонавт эш С. Е. Савицкаяга
Совет Эвилелинин Маадыры атты тыпсыр
дугайында
ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАРЛЫ

Орбитанын «Салют-7» —
«Союз» дээр эртем-шинчилел
комплексинин космоска ужу-
ушкуну чедикшигине ботта-
дырганы дөш база
оон-биле эрес-дидим болгаш
маадыраг чоруун көргүске-
ни дөш ужуушкучу-космонавт
эш Светлана Евгеньевна Са-
вицкаяга Совет Эвилелинин
Маадыры атты тыпысылаан,
ону Ленин орден-биле болгаш
«Алдын Сылды» медал-биле
шаңнаар.

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль. 1982 чылдың август 27.

ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.

ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль.
1982 чылдың август 27.

Эш С. Е. Савицкаяга
«ССРЭ-нин ужуушкучу-
космонавты» атты
тыпсыр дугайында
ССРЭ-НИН ДЭЭДИ
СОВЕДИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН
ЧАРЛЫ

Орбитанын «Салют-7» —
«Союз» дээр эртем-шинчилел
комплексинин космоска ужу-
ушкуну чедикшигине ботта-
дырганы дөш эш Светлана Евгеньевна
Савицкаяга «ССРЭ-нин ужу-
ушкучу-космонавты» атты
тыпсыр.

ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Даргазы
Л. БРЕЖНЕВ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин
Президиумунун Секретары
М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль.
1982 чылдың август 27.

